

znamena uvolnění inhibice, které vyústí ve zvýšenou aktivitu cílových neuronů. Kognitivní deficit podmíněný nadměrnou inhibicí lze zvrátit jejich disinhibicí selektivními negativními alosterickými modulátory GABA_A receptorů. Selektivní augmentace hipokampální aktivity alosterickými modulátory je podobná jako při podání ketaminu, ale nemá psychotomimetický efekt.

Celé sympozium bylo věnováno mechanismům účinků ketaminu a jemu podobných látek u MDD

V současnosti jsou aktuální dvě teorie o rozvoji poruch nálady – aktivace zánětlivých cest a alterace glutamatergního metabolismu. Dostupné údaje ukazují, že obě tyto cesty se mohou sbíhat na úrovni glie a vést k behaviorální alteraci. Zánětlivé mediátory regulují extracelulární koncentraci glutamátu svým účinkem na gliové buňky včetně astrocytů, oligodendrocytů a mikroglie. Lze předpokládat, že nadměrné uvolňování glutamátu gliovými buňkami během aktivace imunitního systému podporuje aberantní extrasynaptický přenos signálu, což vede v konečném důsledku k jejich dysfunkci. Difuze glutamátu mimo synapse může vést ke ztrátě specifity neurotransmise a přispívat k dysfunkci neurálních okruhů a behaviorální patologii.

V popředí zájmu je ketamin a jemu podobné látky. Při multimodálním zobrazování ketamin vedl ke snížení aktivity v amygdale a hipokampu při zpracování emočních stimulů (prezentace obrázků vyjadřujících různé emoce). Opakované měření mozkového chemismu umožňuje neinvazivní metoda magnetické spektroskopie (MRS). Při užití MRS bylo MDD zjištěno snížení NAA (N-acetyl-aspartátu), považovaného za marker životaschopných neuronů, a zvýšení cholinu (cholin – potenciální marker glutamatergní aktivity) ve frontálním laloku. Při responzi na farmakoterapii nebo stimulaci byly pozorovány změny těchto parametrů.

Pomocí MRS byl také studován efekt ketaminu v závislosti na dávkách. Ketamin výrazně aktivoval glutamatergní neurotransmisi v prefrontálním kortexu, také aktivoval AMPA receptory (α-amino-3-hydroxy-5-methyl-4-isoxazolpropionový ionotropní transmembránový glutamatergní receptor) a zvyšoval neuroplasticitu. Základní mechanismy rychlého antidepresivního účinku ketaminu zatím nejsou zcela jasné. BDNF („serum brain-derived neurotrophic factor“) je potenciální marker efektu léčby u farmakorezistentní deprese a jeho plazmatická hladina by také mohla být periferním markerem odpovědi na léčbu ketaminem. Další možné mechanismy účinku zahrnují vliv na monoaminergní a opioidní systém, protizánětlivý efekt, nespecifický efekt (naděje, sociální interakce).

*prof. MUDr. Eva Češková, CSc.
Psychiatrická klinika FN Brno
eva.ceskova@gmail.com*

23. SVĚTOVÝ KONGRES IACAPAP

23.–27. 7. 2018, Kongresové centrum Praha

IACAPAP (International Association for Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professions) 2018 byl prvním světovým kongresem věnovaným dětskému duševnímu zdraví, jenž se uskutečnil ve střední a východní Evropě. Zároveň se jednalo o sjezd slavnostní, protože IACAPAP v Praze oslavil 80. výročí své existence. Tato organizace byla založena v druhé polovině 30. let v Paříži a je nejvýznamnější světovou odbornou organizací pro dětské duševní zdraví. Zastřešuje odborné společnosti z více než 80 zemí. Světové kongresy pořádá každý druhý rok. V mezidobí pro své členy poskytuje mnoho edukativních akti-

vit, jako jsou lokální vzdělávací akce, na kterých přednášejí zahraniční lektori bez nároku na honorář, každoroční týdenní výcvikové programy pro mladé vědce a začínající odborníky, elektronickou a pravidelně aktualizovanou učebnici dětské psychiatrie, dále IACAPAP organizuje výzkumné týmy pro různé oblasti duševního zdraví a jako světová autorita podporuje lokální odborné společnosti při politických jednáních týkajících se duševního zdraví dětí, rozvoje oboru apod.

Psychiatrická společnost ČLS JEP byla pověřena organizací 23. kongresu IACAPAP v roce 2014. Kandidaturu

přednesl prof. Ivo Paclt. Práce na kongresu začaly koncem roku 2015. Jako formálního spoluorganizátora jsme v té době přizvali ADDP.

První akcí spojenou s kongresem byl Helmut Remschmidt Research Seminar, který se konal 17.–22. 9. 2017 v resortu sv. Kateřina na Vysočině. V průběhu pěti dnů pracovalo 22 účastníků z 18 zemí společně s devíti mentory ze zahraničí a ČR (M. Hrdlička, R. Ptáček, M. Rodriguez, M. Goetz) na svých vědeckých projektech a získávalo základní poznatky nezbytné k úspěšné vědecké práci. Zařazení do tohoto programu proběhlo na základě výběrového řízení, kdy čtyři revieweři (P. de Vries, S. Lesinskiene, P.-A. Rydelius, MG) nezávisle posuzovali kvalitu zaslaných návrhů projektů, na kterých jednotliví kandidáti pracují, jejich dosavadní vědecké a publikační aktivity a motivační dopis. Mezi účastníky byli kromě dvou Čechů (Dr. Antonín Šebela, NUDZ, a Mgr. Martina Vňuková, Institut pro rodinu) dětští psychiatři a psychologové z Rumunska, Ruska, Ukrajiny, Moldávie, Albánie, Maďarska, Polska, Slovinska nebo Srbska a dalších východních zemí. Otevřenost semináře pro tyto země byla jedním z našich cílů. Ačkoliv byl program intenzivní a náročný, bylo to myslím pro všechny pět velmi příjemných dní, na které rádi vzpomínají. Potěšilo nás, že zakladatel programu prof. Remschmidt zhodnotil seminář v ČR jako jeden z nejlépe zorganizovaných.

Zájem o prezentování na pražském kongresu byl mimořádně velký. Obdrželi jsme téměř dva tisíce abstrakt, každý příspěvek byl hodnocen dvěma recenzenty z rozsáhlého mezinárodního panelu. Vědecký a programový výbor vedený dr. Pavlem Theinerem (FN Brno) zvládl opravdu velký kus práce. Sestavování programu tak, abychom omezili překrývání souvisejících témat, vyhověli častým prosbám přednášejících o zohlednění jejich časových možností a zareagovali na požadavky na poslední chvíli, vyžadovalo nejen mnoho času a vynalézavosti, ale i diplomacie a trpělivosti.

Nedílnou součástí kongresů IACAPAP jsou intenzivní a separátně placené kurzy. Pro Prahu hodnotili tři recenzenti z ČR (Pavel Theiner, Libuše Stárková, MG) a dva zahraniční (Per-Anders Rydelius, Norbert Skokauskas) několik desítek návrhů. Vybrali jsme dvanáct 4–8hodinových tematických kurzů, kterých se pak zúčastnilo 273 účastníků, což bylo nejvíce v historii kongresů IACAPAP. Kromě zvýšení kvality kongresu to přineslo i významnou částku do rozpočtu.

Abychom maximalizovali přínos celé akce pro české kolegy, aniž by museli být registrovaní na kongres, uspořádali jsme separátní celodenní kurz zaměřený na autismus a prevenci duševních poruch tlumočený do češtiny. Kurz otevřela místopředsedkyně senátu dr. Miluše Horská. Předsedajícím byl Prof. Andrés Martin, MD (Yale School of Medicine, USA), přednášeli Prof. James Hudziak, MD (University of Vermont, USA) a Prof. Joaquín Fuentes, MD (Policlínica Gipuzkoa, Španělsko). Zúčastnilo se 74 kolegů různých specializací. Kurz proběhl pod záštitou Sekce dětské a dorostové psychiatrie PS a náklady na tuto ambiciózní vzdělávací akci byly uhrazeny z grantu od magistrátu hl. m. Prahy, o který Česká psychiatrická společnost pro tento účel požádala.

I při příležitosti pražského kongresu byla díky skvělé práci editorského týmu zahrnujícího Mathew Hodese

(Imperial College London), Susan Gau (National Taiwan University) a Petruse de Vries (University of Capetown) vydána nakladatelstvím Elsevier aktuální monografie *Understanding Uniqueness and Diversity in Child and Adolescent mental health*, do které přispěli kliničtí pracovníci a vědci z mnoha oblastí světa, včetně ČR.

Kongres samotný zahájil slavnostní večer, který zahrnoval kulturní i odborný program. Po krátkém, hravém videu připomínajícím úctyhodnou historii světových kongresů IACAPAP proběhly oficiální proslovy. Vážíme si toho, že jeden z nich přednesl ministr zdravotnictví ČR Adam Vojtěch. Upozornil v něm na vysoký výskyt i vážných duševních obtíží v pediatrické populaci a na nutnost zaměřit se na rozvoj dosud nedostatečně fungující mezioborové spolupráce s důrazem na prevenci a komunitní péči. Tato témata pak rezonovala v průběhu celého kongresu. Kulturní program, kromě moc pěkného vystoupení dětské baletní skupiny Pirueta, zahrnoval i koncert patrně nejlepšího českého orchestru staré hudby Musica Florea.

První plenární přednášku slavnostního večera nazvanou „Action through prevention: rethinking children's mental health“ pronesl prof. James Hudziak z University of Vermont, ve které demonstroval pozitivní dopady změny životního stylu na strukturu mozku a jejich účinnost v prevenci duševních poruch. Shrnul údaje z dlouholetého výzkumu a terapeutického programu „Vermont model“, za který obdržel několik významných cen. V souvislosti s 80. výročí IACAPAP se ve druhé plenárce večera prof. Helmut Remschmidt, čestný prezident IACAPAP a bývalý prezident ESCAP, věnoval historii dětské psychiatrie, která se s IACAPAP živě prolíná, protože nejvýraznější postavy dětské psychiatrie stály vždy v čele právě této organizace.

Páteř programu kongresu tvořilo 20 vyzvaných přednášek, kdy každodenně probíhaly dvě samostatné plenárky a pět paralelních State of Art. Harmonogram přednášek byl koncipován dle vývojového pohledu na duševní zdraví a psychopatologii a zahrnoval otázky attachmentu a raného dětství, neurovývojových poruch, poruch nálad apod., ale také otázky etiky, koncepce péče a moderní léčby. Zajišťování speakerů pro kongres začalo více než dva roky před kongresem a mohu říci, že se podařilo pro Prahu získat skutečně nejlepší z nejlepších. Osobnosti jako Gabrielle Carlson, John Walkup, Jan Buitelaar, Ruth Feldman, Louise Arseneault a další patří do nejužší špičky v oboru. Mimořádně pozitivní ohlas měla také čestná Gerald Caplan Lecture profesora Falissarda „Planning the future of child and adolescent psychiatry“, ve které reflektoval některé paradoxní tendence v konceptualizaci duševního zdraví a psychiatrie, organizaci péče i v léčbě. Přednáška profesora Falissarda byla skutečně jádrovým sdělením k tématu kongresu „Understanding Diversity and Uniqueness“.

Každý den pak probíhalo 14–15 paralelních sekcí, v několika časových obdobích, které zahrnovaly workshopy, výzkumná a volná symposia, akademické debaty či tematické filmové produkce s diskusí. Vyzvaná symposia měly i partnerské organizace IACAPAP včetně The American Academy of Child and Adolescent Psychiatry (AACAP), The Eastern Mediterranean Association of Child and Adolescent Psychiatry and Allied Professionals

(EMACAPAP), International Society for Adolescent Psychiatry and Psychology (ISAPP), The World Association for Infant Mental Health (WAIMH), The World Psychiatric Association – Child & Adolescent Psychiatry Section (WPA CAP section), Child Psychiatry Association of Latin America (FLAPIA). Velmi oceňovaným byl i unikátní IACAPAP Stream symposií a workshopů věnovaný psychodynamické psychoterapii, který organizoval tým pod vedením Suzanne Dean.

Z ČR se zúčastnilo 133 odborníků. Vyzvanou State of Art přednášku měl prof. Hrdlička, ve které přehledně shrnul současný stav poznání u autismu z různých výzkumných přístupů. Čeští kolegové prezentovali řadu odborných příspěvků v různých sekcích s velmi pozitivním ohlasem, předsedali vyzvaným přednáškám apod.

V rámci kongresu proběhla i intenzivní setkání pracovních skupin z MPSV se zahraničními leadery programů v oblasti prevence a časných intervencí. Své zkušenosti laskavě sdíleli prof. Louise Arseneault (UK), prof. Rudolf Uher (Kanada), prof. Anne Thorup (Dánsko). Dále se konala prezentace nové výzvy grantového programu Norska, Islandu a Lichtenštejnska zaměřené na dětské duševní zdraví, které se účastnili jak dětské psychiatry, tak psychologové, představitelé rodičovských organizací a další. To vše jsou moc dobré signály, značící rostoucí zájem o spolupráci mezi obory a překonávání často nesmyslných, ale o pevnějších bariér.

Součástí kongresu byl tradiční Donald J. Cohen Fellowship Program – čtyřdenní mentorský program pro mladé kolegy. Pod vedením zkušených lektorů ze zahraničí a ČR (J. Podlipný) mělo 22 mladých specialistů z 21 zemí (z ČR byla vybrána a skvěle reprezentovala dr. Daniela Zmeškalová, PK Olomouc) intenzivní program konzultací a seminářů.

Vůbec poprvé v historii kongresů IACAPAP byl organizován Adopt a Delegate program, který umožnil díky příspěvkům od delegátů a dalších dárců účast kolegům z ekonomicky znevýhodněných zemí. Rozpaky ovšem vzbudila vízová politika ministerstva zahraničních věcí zejména v afrických zemích. Mnoho kolegů z Afriky bylo nuceno ucházet se o víza u jiných než českých zastupitelství, řada z nich nemohla přijet vůbec. Nicméně díky našim vytrvalým intervencím a s pomocí místopředsedkyně senátu dr. Horské se podařilo usnadnit získání víz alespoň některým odborníkům z Tuniska, Nigérie a dalších zemí.

Účast na kongresu je velmi zajímavou, ale také náročnou činností, proto jsme mysleli i na wellness našich účastníků. Každodenní ranní běh si vzali na starost džentlmeni z PCO C-IN a pravidelná cvičení jógy a mindfulness vedly kolegyně z National Institute of Mental Health, Czech Republic. V Žofinském paláci na jednom z pražských ostrovů pak byla podávána slavnostní večeře. Hostům večeře jistě zůstane v paměti i obdivuhodný výkon Gordona Harpera, který jako poctu odcházejícímu prezidentovi IACAPAP Bruno Falissardovi a k připomenutí založení IACAPAP zazpíval za klavírního doprovodu Marseillaisu.

Odborný program kongresu uzavřela druhá čestná přednáška ustanovená k uctění památky E. Jamese Anthonyho, kterou přednesla Dr. Alexandra Murray Harrison (Harvard Medical School, USA). V přednášce s titulem „Insights from developmental research for the practicing

child psychiatrist“ shrnula Dr. Harrison, jak jsou dětské zkušenosti modulovány způsobem rodičovského chování, včetně jemných nonverbálních forem, a jak lze tyto poznatky uplatnit v psychoterapeutické praxi k navození bezpečného a tvořivého prostředí.

Během kongresu se uskutečnila valná hromada IACAPAP, kde proběhly volby nového výkonného výboru IACAPAP. Všichni zúčastnění dlouhým potleskem ve stoje ocenili mimořádnou práci dosavadní EC a prezidenta IACAPAP prof. Falissarda.

Při závěrečném ceremoniálu bylo uděleno několik tradičních ocenění. Cenu za celoživotní přínos v oblasti péče o dětské duševní zdraví, kterou věnuje Korejská akademie dětské a dorostové psychiatrie, získal Dr. Hesham Hamoda (Harvard University, USA). Medaili IACAPAP obdrželi Julie Chilton (USA), Amira Seif Eldin (Egypt), Alexis Revet (France) a Helena van den Steene (Belgium).

Dále bylo uděleno pět cen za nejlepší postery, které obdrželi Takoua Brahim (Tunisie), Eugene Lee Davids (South Africa), Cynthia Kahl (Canada), Vilas Sawrikar (Australia) a Haider Saleem (Pakistan). Komise, která je vybírala, měla opravdu těžkou práci, protože bylo prezentováno 663 posterů a mnohé byly skutečně vynikající.

Suzanne Dean pak přednesla 2018 IACAPAP „Declaration on the Rights of Indigenous Children, Adolescents and Families to Mental Health and Well-being“.

Na 24th světový kongres IACAPAP v Singapuru 2020 nás pozvali nově zvolený prezident IACAPAP Daniel Fung a dále předseda organizačního výboru Ong Say How. Daniel se na nás obrátil v hezkém videoklipu, protože tou dobou se účastnil mnohem významnější události, a tou byla promoce jedné z jeho dcer. Say How také vylosoval šťastného výherce volné registrace na Singapurský kongres.

Jak už to k Praze patří, i na závěr kongresu zazněla krásná hudba. Dvořákovu kvarteto zahrálo několik půvabných skladeb, včetně Mahlerovy jediné komorní skladby, kterou zkomponoval již v 16 letech, a to fragmentu Klavírního kvartetu a moll.

Kongresu se zúčastnilo 1600 pedopsychiatrů, psychologů, speciálních pedagogů, sester a dalších kolegů z 85 zemí. Nejvíce zastoupenými zeměmi byly USA, ČR, Německo a Austrálie.

Pro mediální pokrytí jsme spolupracovali s profesionální agenturou a informace o dětském duševním zdraví, situaci pedopsychiatrie a kongresu se objevila v různých médiích ve 20 případech, včetně rozsáhlejších interview ve veřejnoprávních i soukromých televizích. Kongres podpořilo 20 (ze 160 oslovených) společností a institucí, včetně MZČR, MPSV, nadací Agrofert, J&T, RSJ Foundation, nemocnice Příbram atd.

V závěrečné evaluaci 96 % respondentů uvedlo, že by doporučili svým kolegům účast na dalším kongresu IACAPAP. Obdrželi jsme mnoho velmi spontánních pozitivních ohlasů na mimořádnou atraktivitu odborného programu, hladkou organizaci, vysokou úroveň komunikace ze strany organizátorů a spojení kongresu s kulturou a celkově velmi příjemnou a přátelskou atmosférou kongresu. Zejména nás potěšilo uznání od organizátorů minulých světových kongresů, protože moc dobře vědí, o čem jde. Za všechny si dovoluji ocitovat jednoho z našich vyzvaných řečníků, profesora Luise Rhoda z Brazílie, bývalého

viceprezidenta IACAPAP a prezidenta Světové federace ADHD.

„Michael, as you might learn from other IACAPAP old board members, I am not a guy to make much compliments but you should be very proud of the meeting that your organized. The scientific content was great and the program was extremely well organized, as I have never seen in any previous IACAPAP meeting. Congratulations on the wonderful work done and I hope that you would incorporate your expertise in the IACAPAP as a new vice-president. BW, Luis“

Závěrem mi dovoluji vyjádřit mé obrovské díky Alici Trägerové z agentury C-IN, která byla manažerkou našeho kongresu. Pro svou skvělou práci, profesionalitu, ale i laskavost a diplomatičnost získala od výkonného výboru IACAPAP zcela zaslouženou přezdívku Wonder Woman.

Dále děkuji členům vědeckého výboru, především dr. Pavlu Theinerovi za jeho mimořádně přesnou a trpělivou práci, a také děkuji členům organizačního výboru. V neposlední řadě patří mé poděkování sponzorům, kteří nám umožnili kongres uskutečnit a zapojit se tak do práce této světově nejvýznamnější pedopsychiatrické organizace. Kromě světového renomé a navázané spolupráce přinesl kongres psychiatrické společnosti, resp. sekci dětské a dorostové psychiatrie významné finanční prostředky, a to i díky podpoře směřované přímo psychiatrické společnosti. Historicky poprvé máme možnosti sami realizovat vzdělávací akce, včetně pozvání zahraničních řečníků, podporovat aktivní mladé kolegy v jejich zapojení do lokálních i mezinárodních projektů, vydávat své publikace apod. Věřím, že příležitost, kterou nám IACAPAP poskytl, jsme využili beze zbytku.

MUDr. Michal Goetz, Ph.D.

Předseda organizačního výboru kongresu IACAPAP 2018

Vice-president IACAPAP

Sekce dětské a dorostové psychiatrie PS ČLS JEP

DPK FN Motol

XLI. SOUDNĚPSYCHIATRICKÁ KONFERENCE

3.– 6. 10. 2018, Velké Losiny

Konference pořádaná Sekcemi soudní psychiatrie České lékařské společnosti JEP a Slovenské psychiatrické společnosti se konala ve dnech 3. až 6. října 2018 ve Velkých Losinách v hotelu Diana. Hlavními tématy byly ochranná léčba ambulantní a ústavní, reforma psychiatrické péče a chystané změny příslušného zákonodárství. Program a technické zabezpečení konference zajišťoval výbor české sekce (I. Žukov, D. Kertészová, P. Harsa), D. Domlulová a I. Ředinová – za výborné zvládnutí celé organizace a výběr krásného místa patří všem jmenovaným velký dík. Konferenci navštívilo 76 účastníků, kteří přednesli 19 referátů sledovaných s velkou pozorností. Z jednotlivých příspěvků lze uvést ve zkratce hlavní body:

Předseda Soudně psychiatrické sekce doc. Žukov informoval o obtížích nově vznikajícího zákona o znalcích, kteří by mohli být sankcionováni likvidačními pokutami. V odborném sdělení referoval o auditu, kterým byl pověřen při revizi znaleckého posudku zabývajícím se diagnostikováním patického afektu. V souladu s miněním posluchačstva kriticky zhodnotil původní znalecký

posudek, jehož autor nedostatečně respektoval poznatky obecné psychopatologie.

P. Harsa se spoluautory se věnoval významu soudněznaleckých posudků zpracovaných ústavy. Upozornil na skutečnost, že řada znaleckých ústavů se dala vypsát ze seznamu znaleckých ústavů pro příliš velkou zátěž pracovníků ústavů, kteří jsou za svoji práci nedostatečně honorováni.

J. Pavlát se zaměřil na význam poruchy osobnosti v rodičovských sporech, doporučuje kategorické vyjadřování znalců, které by omezilo často neúnosné protahování soudního řízení.

J. Švarc zaujal kritické stanovisko k požadavku soudu, aby se psychiatr vyjádřil k momentálnímu psychickému stavu řidiče v době zadržení pro požití alkoholu. Uvedl mj. dávky psychotropních látek (kanabis, pervitin) odpovídající jednomu promile hladiny alkoholu v krvi. Znalec psychiatr může konstatovat pouze hladinu psychoaktivní látky, ke klinickému stavu nemá dostatek objektivních údajů.

P. Navrátil informoval o situaci v podávání znaleckých posudků týkajících se nemajetkové újmy na zdraví.